Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Janne Peljo

26.10.2021

U 55/2021 vp Taakanjakoasetuksen muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunnalle

EK:n sitoumus ilmastotavoitteisiin

Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen mukaiseen ilmastopolitiikkaan. Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää hyvänä komission Fit for 55-paketin tavoitetta saavuttaa EU:ssa 55 % päästövähennykset vuoteen 2030 mennessä sekä hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä. Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella hiilineutraaliustavoitteella vuodelle 2035. Elinkeinoelämä painottaa, että samalla kun päästöjä vähennetään, on huolehdittava yritysten mahdollisuudesta investoida ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussa: vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti, markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti.

Valtioneuvoston kannat komission ehdotukseen taakanjakoasetuksen muuttamisesta ovat pääosin hyviä. EK esittää muutamia painotuksia tässä muistiossa.

Komission ehdotus

Voimassa oleva taakanjakoasetus sisältää jäsenmaille määritetyt määrälliset, prosentteina ilmaistut ja sitovat päästövähennysvelvoitteet vuosille 2021–2030. Kansalliset päästövähennysvelvoitteet määritellään pääosin suhteellisesti perustuen asukasta kohden laskettuun bruttokansantuotekriteeriin (BKT/asukas -kriteeri). Lisäksi asetus sisältää muun muassa säännöt vuotuisten päästökiintiöiden määrittämiseksi ja säännöt jäsenvaltioiden käytettävissä olevista erilaisista joustokeinoista.
Voimassa olevan asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että EU saavuttaa tavoitteensa vähentää taakanjakoon kuuluvilla aloilla kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2030 mennessä 30 % verrattuna vuoden 2005 tasoihin. Komissio on arvioinut, että voimassa olevien jäsenmaiden päästövähennystoimet johtavat EU:n tasolla 32 % päästövähennykseen vuoden 2005 päästöjen tasosta.
Tavoite ei näin ollen vastaa vuonna 2021 hyväksytyn eurooppalaisen ilmastolain tavoitetta vähentää kasvihuonekaasuja EU:n tasolla vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä. Tämän vuoksi komissio on antanut ehdotuksen taakanjakoasetuksen uudistamisesta siten, että taakanjakoasetus on linjassa vuodelle 2030 sovitun vähintään 55 %:n päästövähennystavoitteen saavuttamisen kanssa ja edistäisi vuoden 2050 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista.

Jäsenvaltiokohtaiset päästövähennystavoitteet

Ehdotus sisältää kullekin jäsenvaltiolle päivitetyn, määrällisen ja prosentteina ilmaistun päästövähennysvelvoitteen taakanjakosektorille vuodelle 2030 vuoteen 2005 verrattuna.
Jäsenvaltiokohtaisten päästövähennysvelvoitteiden määräytyminen on komission ehdotuksessa samankaltainen kuin voimassa olevassa taakanjakoasetuksessa. Kansalliset päästövähennysvelvoitteet määritellään pääsääntöisesti suhteellisesti perustuen asukasta kohden laskettuun bruttokansantuotekriteeriin (BKT/asukas -kriteeri). Kustannustehokkuutta koskevat näkökohdat on otettu huomioon soveltuvin osin niiden jäsenvaltioiden kohdalla joiden BKT/asukas -luku ylittää EU:n keskiarvon – Suomi mukaan lukien.
Keskimäärin jäsenmaiden vähennysvelvoitteet nousevat n. 11 prosenttiyksikköä. Suomen osalta kustannustehokkuuskorjaus ei kuitenkaan vaikuta päästövähennysvelvoitteeseen, ja Suomen velvoite nousee nykyisestä 39 %:sta tasolle 50 %.
Elinkeinoelämä katsoo, että taakanjakoasetuksessa määritetyissä maakohtaisissa tavoitteissa tulisi paremmin huomioida kustannustehokkaiden päästövähennysten potentiaali eri maissa, eikä jyvittää tavoitteita lähes täysin asukaskohtaiseen bruttokansantuotteeseen pohjautuen.

Muutokset joustokeinoihin
Voimassa olevaan asetukseen sisältyy joustoja ja niitä koskevia sääntöjä. Näitä ovat ns. ajalliset joustot, jotka tarjoavat mahdollisuuden tasapainottaa peräkkäisten vuosien päästömäärien vaihteluita. Lisäksi on mahdollista siirtää päästöyksiköitä jäsenmaiden välillä. Kertaluonteinen päästöoikeuksien siirto päästökaupasta (ns ’one-off’ jousto) sekä ns LULUCF-jousto tarjoavat myös joustomahdollisuuksia joillekin jäsenmaille.
Uutena joustokeinona komissio esittää vapaaehtoista, EU-tason lisäistä varantoa (additional reserve), joka perustuu maankäyttösektorin mahdolliseen EU-tasolla syntyvään ylijäämään ja sen käyttämiseen taakanjakosektorin tavoitteiden täyttämiseen tiettyjen kriteereiden täyttyessä. Liittyminen tähän järjestelyyn olisi jäsenmaille vapaaehtoista. Jouston hyödyntäminen edellyttäisi kuitenkin, että jäsenmaa luovuttaa oman LULUCF-sektorin ylijäämänsä varantoon käytettäväksi.

Joustojen käyttö on omiaan lisäämään päästövähennystoimien kustannustehokkuutta, olettaen että ne auttavat saavuttamaan saman tai suuremman päästövähennyksen pienemmillä kokonaiskustannuksilla. Siten EK katsoo, että asetuksessa tulisi sallia maksimaaliset joustot niin EU:n sisällä kuin kansainvälisesti, ja pitää valitettavana että komission esityksessä joustojen käyttöä on rajoitettu.

Elinkeinoelämän viestit

Suomen kannat komission ehdotukseen taakanjakoasetuksen muuttamisesta ovat pääosin hyviä.

Elinkeinoelämä on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen mukaiseen ilmastopolitiikkaan. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi vaaditaan mittavia päästövähennyksiä, ja siksi on ensiarvoisen tärkeää pyrkiä toteuttamaan ne mahdollisimman kustannustehokkaasti. Näin ollen taakanjakoasetuksessa määritetyissä maakohtaisissa tavoitteissa tulisi paremmin huomioida kustannustehokkaiden päästövähennysten potentiaali eri maissa, eikä jyvittää tavoitteita lähes täysin asukaskohtaiseen bruttokansantuotteeseen pohjautuen.

EK pitää hyvänä, että valtioneuvosto korostaa päästövähennysten kustannustehokkuuden huomioimista eri sektoreilla ja eri maissa EU-lainsäädäntöä laadittaessa.

Joustojen käyttö on omiaan lisäämään päästövähennystoimien kustannustehokkuutta, olettaen että ne auttavat saavuttamaan saman tai suuremman päästövähennyksen pienemmillä kokonaiskustannuksilla, ja siten asetuksessa tulisi sallia maksimaaliset joustot niin EU:n sisällä kuin kansainvälisesti. Elinkeinoelämä pitää hyvänä valtioneuvoston kantaa, että joustoa päästökauppasektorin ja taakanjakosektorin välillä tulisi taakanjakoasetuksessa voida lisätä erityisesti niiden maiden osalta, joille komissio ehdottaa korkeimpia päästövähennysvelvoitteita.

Elinkeinoelämä yhtyy valtioneuvoston kantaan, että nykyistä päästökauppasektorin kertaluonteista ns. one-off -joustomahdollisuutta tulisi kasvattaa korkeimman kansallisen tavoitteen omaaville jäsenmaille sekä pitää aiheellisena arvioida käyttämättä jääneen one-off -jouston käyttömahdollisuutta muiden siitä kiinnostuneiden jäsenmaiden hyväksi. Samoin EK katsoo, että Suomelle kohdennetun one-off -jouston tasoa olisi perusteltua nostaa.